

ՀԱՅԿ. ԽՍՀ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂ. ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏ

Դոցենտ Ա. Բ. ԱԼԵԿՍԱՆՅԱՆ

ՎՈՐՈՎԱՅՆԱՏԻՓ

Յ Ե Վ

Պ Ա Ր Ա Տ Ի Փ Ե Ր

616.9

Ա-20

ՀՐԱՏՈՐԱԿ. ՀԵՄՋ ԱՌԺՈՂԿՈՄԱՏԻ ՍԱՆՎՈՐԾ ԲԱՅՆԻ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1937

30 JUL 2010

ՀԻՍՆ ՍՈՌԶԱՊՅՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏ

616.9

Ա-29

պ.

ԴՈՑԵՆՏ Ա. Բ. ԱԼԵԿՍԱՆՅԱՆ

ՎՈՐՈՎԱՅՆԱՏԻՖ ՅԵՎ ՊԱՐԱՏԻՖԵՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԵՍՀ ԱՌԺՈՂԿՈՄՈՒՄԻ ՍԱՆ. ԼՈՒՍ. ԲԱԺՆԻ
ՓԵՐԵՎԱՆ 1937 թ.

1 FEB 2013

Տեխ. ձևի յեզ. սրբ. Ս. ՀԱՆՎԱԲԳՅԱՆ

7200
38

Ռեկլամ—Հրատ. Քյուրու. պ. № 1450

«Որոշման հայտատան»-ի հրատակչության տարան 1937 թ.

Քաղկիտ № 759, տիրամ 3000, պատվեր № 334

Վարձավայրատիֆը և պարատիֆերը վարակիչ հիվանդություններ են: Վարձավայրատիֆի և պարատիֆերի դեմ հաջող պայքարելու համար, անհրաժեշտ է լավ դիտենալ, թե ինչպես և առաջ դալիս վարձավայրատիֆը, ինչ ճանապարհներով և տարածվում այդ տիֆը և ապա խմանալ, թե ինչ միջոցներով կարելի չե պայքարել ու կանխել այդ հիվանդությունը:

Ինչպես բոլոր վարակիչ հիվանդությունները, նմանապես և վարձավայրատիֆը, և պարատիֆերն ունեն իրենց հարուցիչները՝ հատուկ միկրոբները, վորոնք իրենցից ներկայացնում են ցուպիկներ:

Այդ միկրոբները, ինչպես և մյուս միկրոբները, կարելի չե տեսնել միայն միկրոսկոպի տակ: Միկրոսկոպը մեծացնում է 800—1000 և ավելի անգամ. մեծացնելուց հետո վարձավայրատիֆի և պարատիֆերի միկրոբները յերևում են փոքրիկ քորոցի ծալրի չափ:

Վարձավայրատիֆի և պարատիֆերի միկրոբներն անցնում են մարդու մարմինը բերանի միջոցով, այդ միկրոբներով վարակված ջրի, սննդի միջոցով: Վարձավայրատիֆով (միկրոբներով) վարակված խմելու ջուրը կամ սննդամթերքներն անցնելով ստամոքսը, իսկ այդտեղից բարակ աղիքները, արյան մեջ, և մարմնի մյուս մասերը, սկսում են մեր մարմնում անվել ու բազմանալ և ապա արտադրել հատուկ նյութեր (թույն): Միկրոբի այդ արտադրած նյութերը՝ տոքսինները՝ չափազանց թունավոր են մարդու համար և առաջ են բերում մարդու որդանիզմի ընդհանուր թունավորում:

Վարձավայրատիֆի և պարատիֆերի միկրոբները բարենդպաստ պայմաններում կարող են աճել մեծ քանակությամբ, հասնել միլիոնների:

Յեթե վարձավայրատիֆի և պարատիֆերի միկրոբները չափազանց կենսունակ են մարդու որդանիզմում, նրանք բավականին զվաճելուն են նաև մեր որդանիզմից դուրս:

Վորովայնատիֆի և պարատիֆերի մանրենները վոչնչանում են 70 աստիճան ջերմության ազդեցության տակ, միայն քառորդ ժամից հետո: Ամիսները ընթացքում աչյւ միկրոբները կարող են ապրել հողի (գետնի) և ջրերի մեջ (Ջրհորներում, կանոնում և հոսող ջրերում), սառույցի մեջ կարող են մնալ կենդան վիճակում 1—2 ամիս: Վորովայնատիֆի միկրոբներն իրենց կենսականութունը կարող են պահպանել յերկար ժամանակ յուղի, պանրի, կաթի մեջ:

Մի խոսքով այնտեղ, վորտեղ վորովայնատիֆի և պարատիֆերի պարադիտներն իրենց համար սնունդ և համապատասխան միջավայր են գտնում, պահպանում են իրենց կենսունակութունը:

Վորովայնատիֆի և պարատիֆերի զլխավոր աղբյուրը հանդիսանում է հիվանդ մարդը: Պետք է միշտ հիշել, վոր հիվանդ մարդու արտաթորություններում (կղանքում, մեղում) դանդում են մեծ քանակությամբ վորովայնատիֆի մանրեններ. նույնիսկ վորովայնատիֆից և պարատիֆերից առողջացած մարդը յերկար ժամանակ՝ տարիների ընթացքում կրում է իր մեջ տիֆի մանրենները: Առողջանալուց հետո մանրեններն աղիքներից սովորաբար անցնում են լեղապարկ, ուր հանդիպելով իրենց համար լավ սննդանյութի (լեղի) աճում են և ապրում յերկար տարիներ:

Ժամանակ առ ժամանակ լեղապարկից մանրենները լիարև հետ միասին տեղափոխվում են աղիքները և արտաթորությունների հետ միասին անցնում, վարակում են շրջապատի միջավայրը: Այն մարդիկ, վորոնք իրենք չեն հիվանդանում, բայց իրենց մարմնում կրում են տիֆի մանրեններ, կոչվում են բացիլատիրներ: Այդ բացիլատիրները վտանգավոր են մեղ համար, նախնալանդ այն ժամանակ, յերբ նրանք աշխատում են սննդամթերքների արտադրության և նրանց պահպանման ու առևտրի գծով:

Վորովայնատիֆի և պարատիֆերի վարակը (միկրոբը) բացիլակիրներից և թե մանավանդ տիֆով հիվանդ մարդկանցից անցնում է առողջներին և վարակում նրանց մի քանի ճանապարհներով:

Նախ և առաջ, վորովայնատիֆը և պարատիֆերն առողջին են փոխանցվում շփման միջոցով, աչյւ պատճառով հիվանդներ

ինտամոզներն ամեն տեղում հիվանդի և նրա իրերի հետ շփում ունենալուց հետո, պետք է մաքուր լվանան ձեռքերը. կեղտոտված (վարակված) ձեռքերով կարելի չէ թե վարակվել և թե վարակել շատ շատերին: Իդուր չէ, վոր վորովայնատիֆն աչյւ կերպ անվանում են «կեղտոտ ձեռքերի հիվանդություն»:

Անհրաժեշտ է նորից հիշել, վոր վորովայնատիֆի վարակն անցնում է մարդուն բերանի միջոցով, ուստի կեղտոտ ձեռքերի դերն այս վարակի տարածման տեսակետից խոշոր է: Հիվանդի կեղտոտված սպիտակեղենները և մյուս բոլոր իրերը, նախնալանդ պետք նրա զիշերանոթը և դործածած ամանները, բոլորն էլ վարակիչ են: Անմաքուր ձեռքերով կարելի չէ վարակել թե իրեն և թե մաքուր ամանները, հացը, միսը և մյուս կենսամթերքները: Անմաքուր ձեռքերով կով կթելու դեպքում ևս հեշտությամբ կարելի չէ վարակել կաթը: Շատերը վորովայնատիֆ կամ պարատիֆ են ստանում վարակված հում կաթ դործածելուց, աչյւ սիրտի մարդիկ թերազնահատում են վարակված կաթի դերը սուր աղիքային հիվանդությունների տարածման գործում և մյուս կողմից, չեն դիտակցում, վոր կաթը վարակի տեսակետից միանգամայն անվնաս է դառնում յեռացնելուց հետո: Վորովայնատիֆով և պարատիֆերով կարելի չէ վարակվել նաև դանդաղ կանաչեղենից և բանջարեղենից, վորոնք պարունակում են տիֆի մանրեններ: Կանաչեղենը և բանջարեղենը պարունակում են իրենց վրա վորովայնատիֆի միկրոբներ, մասնավորապես այն դեպքում, յերբ տվյալ բանջարեղենի հողամասը կամ վոռոգման համար դործածվող ջուրը վարակված է լինում տիֆով հիվանդի, կամ բացիլատիրի կղանքով, կամ մեզով— այսինքն տիֆի միկրոբներով:

Վորովայնատիֆի և պարատիֆերի փոխանցման ճանապարհներից մեկը հանդիսանում է ջուրը: Աչյւ հիվանդության ջրի միջոցով տարածվելու յերևույթը սովորաբար մասսայական բնույթ է կրում: Անկասկած ջրմուղների կառուցման գործը մեծ ոգնեղակութուն է ցույց տալիս մեղ, վորովայնատիֆի դեմ պայքարելու ուղղությամբ: Խմելու ջրերը, վորոնք վարակված են լինում վորովայնատիֆի միկրոբներով, սովորաբար կեղտոտվում են մարդու արտաթորություններով, յերբ աչյւսիրտ ջրերում լվացք են անում, յերբ ջրհորի, գետի, առվի մոտ գտնվող

հոգը կզանքով ու մեղով կեղտոտված և լինում. անձրեւները մութքելով գետնի վրա յեղած զանազան կեղտոտութիւնները (միկրոբները), թափվում են խմելու համար գործածվող ջրի՝ գետի, ջրհորի, աղբյուրի, առվի մէջ, վորոնք այդ պատճառով դառնում են չափազանց վտանգավոր: Վարակված ջրից տիֆով կարելի չէ հիվանդանալ միշտ միայն ջուրը խմելուց հետո, ապա լողանալու ու լվացիլու ժամանակ: Գորովայնատիֆը վտառ ջրամատակարարման ուղեկիցն է: Ջրամատակարարման բոլոր աղբյուրները միշտ ել վտանգի տակ կարող են լինել, յեթե նրանք սանիտարական պահանջների տեսակետից պաշտպանված չեն զանազան կեղտոտութիւններից, նամանավանդ մարդկային և կենդանիների արտաթորութիւններից: Ամեն մի ջրմուղ անշուշտ սրտք և ունենա տեղի սանիտարական բժշկի կողմից սահմանված ջրամատակարարման սանիտարական պաշտպանութեան դրոշմ: Վերջին 2—3 տարվա ընթացքում մեզ մոտ կառուցված նոր ջրմուղները (կառուցված են զանազան գյուղերում մոտ 170) կիրմետար յերկարութեամբ ջրմուղները՝ առաջուցում են այն, վոր սուր աղիքային հիվանդութիւնները (գորովայնատիֆը, պարատիֆերը, զիզնետերիա, զանազան լուծերը) հետզհետե վերանում են այն գյուղերում, վորտեղ գետի և առվի ջրերի փոխարեն ներկայումս դործ են ածում ջրմուղի մաքուր ջուր:

Խմելու կարիքների համար գործածվող կեղտոտ ջուրը (գետի, առվի, կեղտոտված աղբյուրների, ջրհորի) ինչպես հայտնի չէ յեռացնելուց հետո ազատվում և կենդանի միկրոբներից և այսպիսով անվտանգ դառնում:

Հոգը նմանապես հանդիսանում է փոխանցման ճանապարհներից մեկը. վորովայնատիֆի և պարատիֆերի միկրոբները հոգում բավականին յերկար ժամանակ պահպանում են իրենց գոյութեւնը. հոգը հաճախ կեղտոտվում է կղանքով և մեղով, դրա խափորապես չնորհիվ անբարեկարգ արտաքնոցների: Վտանգավոր են նաեւ մարդու արտաթորութիւնները, վորոնք լինում են տների մոտ, բնակարանների շուրջը, զանազան քանդված պատերի մոտ և այլն: Արտաքնոցների բացակայութեւնը, ինչպես նաեւ արտաքնոցների վատ պահպանումը (կեղտոտ վիճակում և առանց դեղինֆեկցիայի), մեծ չափով ոժանդակում են վորովայնատիֆի տարածմանը:

Հակասանիտարական պայմաններում պահվող հաւարակական արտաքնոցները, վորպես միկրոբներով վարակված մի յայտը, հանդիսանում են վորովայնատիֆի և պարատիֆերի, և առհասարակ բոլոր աղիքային սուր ինֆեկցիաների վարակի աղբյուր:

Վորովայնատիֆի և պարատիֆերի տարածման դործում խոշոր դեր են խաղում ճանճերը: Ամեն մի ճանճ իրեն մարմնի վրա (վտաքերի, մաշկի, թեւերի և մարմնի մյուս մասերի վրա) կարող է մի անգամից փոխանցել մոտ 6 միլիոն միկրոբ: Ճանճը լինում է զանազան տեղերում, նրան կարելի չէ հանդիպել ամեն տեղ՝ արտաքնոցներում, դռներում, դռնադրի վրա, աղբատեղերում, կղանքի վրա, անդամթերքի վրա, բնակարանում, խոնովում և այլն: Պարզ է, վոր ճանճը նստելով վարակիւմ տեղերում ազդի ու կղանքի վրա, յուր մարմնի միջոցով մեծ քանակութեամբ վորովայնատիֆի և պարատիֆերի միկրոբներ և փոխադրում անդամթերքներին՝ հացին, կաթին, մսին, պանրին, պտուղներին և այլն: Իհարկէ, կերակրելով այդպիսի անդամթերքներով, մենք վարակվում ենք վորովայնատիֆով և պարատիֆով:

Այսպիսով մենք տեսնում ենք, վոր վորովայնատիֆով կամ պարատիֆով կարող ենք վարակվել հիվանդ մարդուց կամ բացիլակիրից, վորոնց արտաթորութիւնները (կղանքը, մեղը) վարակում են մեր շրջապատը՝ հոգը, ջուրը, անդամթերքները. այդ վարակն անցնում է առողջ մարդկանց այս կամ այն ճանապարհով և առաջ բերում վորովայնատիֆ կամ պարատիֆ հիվանդութեւն:

Վորովայնատիֆը ծանր հիվանդութեւն է: Վորովայնատիֆով մարդ հիվանդանում է այն ժամանակ, յերբ համապատասխան քանակութեամբ տիֆի թուռավոր միկրոբներն անցնում են մարդու որդանիղմը, իսկ մարդու որդանիղմը, չնորհիվ պաշտպանութեւն թույլ ուժերի և արտաքին միջավայրի աղիքացութեւն, հիվանդանում է վորովայնատիֆով: Մարդու որդանիղմն այդպիսի դեպքում հանդէպ վարակի թույլ դիմադրութեւն է ցույց տալիս:

Վորովայնատիֆով մենք հիվանդանում ենք, յերբ վարակը մեր որդանիղմը մտնելուց հետո անցել է 10—20 որ. այս ժա-

մանակամիջոցը կոչվում է դադանի կամ ինկուբացիոն շրջան (դարգացման շրջան)։ Միայն այդ դադանի շրջանից հետո սկսվում են տիֆի նշանները, հիվանդը հետզհետե կորցնում է ախորժակը, մարմինը կոտրատվում է, հիվանդի տաքությունն աստիճանաբար բարձրանում, ուժեղանում է, սովորաբար ստալ է դալիս լուծ, հիվանդի լեզուն չորանում է, առաջ է դալիս որդանիզմի ընդհանուր թուլություն։ Բարձր ջերմաստիճանի և թուլամպրման (միկրոբների թուլություն) ազդեցության տակ հիվանդը կորցնում է իր դիտակցությունը և դառանցում, հետևաբար ինքնապաշտպանությունը վնասվում է։ Այս վիճակում հիվանդությունը տևում է մոտ մի ամիս։ Լինում են նաև հիվանդության թեթև տեսակները՝ հիվանդությունը տևում է 10—15 օր, կամ հիվանդը վստքի վրա չեանց կացնում հիվանդությունը։ Պատահում է նաև բոլորովին առանց հիվանդության նշանների վոլոմալայատիֆ։ Չնայած նրան, վոր առանց այս նշանների տիֆը հիվանդի համար սովորաբար չափազանց թեթև է լինում, սակայն առողջներին փոխանցվելու տեսակետից, հիվանդության այսպիսի ձևն ավելի վտանգավոր է, վորովհետև հաճախ այսպիսի դեպքերը վրիպում են մեր ուշադրությունից։

Պարատիֆերի հիվանդության ընթացքը լինում է համեմատաբար ավելի կարճատև։ Վոլոմալայատիֆի և պարատիֆերի վարակը բերանի միջոցով անցնելով աղիքները, առաջ է բերում այնտեղ բորբոքում և վերքեր, յերբեմն այդ վիճակը 3 շաբաթվա ընթացքում խորանալով կամ ծակում են աղտեղի աղիքը, կամ արյունահոսություն առաջ բերում, այս բարդությունների հետևանքով վոլոմալայատիֆով հիվանդները հաճախ մահանում են։

Վոլոմալայատիֆով կամ պարատիֆերով հիվանդների համար մեծ նշանակություն ունեն խնամքը և դիետան (կերակրումը)։ Պետք է դիտենալ, թե ինչպես պահել հիվանդին և ինչով կերակրել նրան։ պարզ՝ վոլոմալայատիֆը ծանր հիվանդություն է, հիվանդը սովորաբար ծանր տապալուրություն է թողնում, պահանջում է համապատասխան բուժում և լավ խնամք։ մյուս կողմից մեկ նույնպես հայտնի չէ, վոր վոլոմալայատիֆը և պարատիֆերը վտանգավոր հիվանդություն են չրջապատի մարդկանց համար, վոր վոլոմալայատիֆով կամ պարատիֆով հիվանդ մարդը

հանգիստանում է վարակի տարածման տեսակետից հիմնական աղբյուրը։ Այդ պատճառով պահանջվում է հիվանդին մեկուսացնել, դրա համար, հիվանդի շահերից յեղնելով և վարակի աղբյուրը չրջապատի համար անվտանգ դարձնելու նպատակով, անհրաժեշտ է վորովայնատիֆով կամ պարատիֆով հիվանդներին ուղարկել հիվանդանոց։ Հիվանդանոցը տիֆով հիվանդների համար լավագույն վայրն է հանգիստանում։

Ուշ մի անգամ հիվանդացել է վոլոմալայատիֆով կամ պարատիֆով, սովորաբար յերկրորդ անգամ չի հիվանդանում, այսինքն այդպիսի մարդիկ (հիվանդացած մարդիկ) ձեռք են բերում վոլոմալայատիֆի հանդեպ դիմադրողականություն կամ, ինչպես յեղուկված է ասել՝ իմունիտետ։ Հիվանդացած մարդու արյան մեջ առաջ են դալիս վոլոմալայատիֆի-պարատիֆերի վարակի դեմ հակաթույններ, վորոնք մնում են մարդու հիվանդացած մարմնում համարյա նրա ամբողջ կյանքի ընթացքում։

ԻՆԶՊԵՍ ՊԵՏԲ Ե ՄԵԶ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐ ՎՈՐՈՎԱՅՆԱՆՑՆԻՑԻՑ—ՊԱՐԱՍԻՑԻՑԻՑ

Վոլոմալայատիֆի դեմ, ինչպես և պարատիֆերի դեմ պայքարելու համար անհրաժեշտ է, վորպեսդի ամեն մի քաղաքացի իրեն լավ պատկերացնի, թե ինչ հիվանդություն է վոլոմալայատիֆը և պարատիֆը, ինչ ճանապարհներով է տարածվում այդ հիվանդությունը։ Վոլոմալայատիֆին ծանոթանալուց հետո իհարկե հեշտ կլինի թե՛ պայքարել նրա դեմ և թե՛ պաշտպանվել նրանից։ Աշխատավորների առողջության պահպանումն իրենց աշխատավորների գործն է, այսպես է խորհրդային իշխանության լոզունգը։

Վոլոմալայատիֆը և պարատիֆերը կանխելու նպատակով նախ և առաջ պետք է ազդաբնակչությանն ապահովել մաքուր և առողջ ջրով։ Ջրմուղների կառուցումը, վորը մեծ թափով անց է կացվում մի շարք շրջաններում, պետք է համարել ամենից ազդեցիկ միջոցը։

Ջրմուղներ կառուցելուց հետո անհրաժեշտ է ամեն կերպ պաշտպանել նրանց դառազան կեղտոտություններից։ այդ նպատակով պետք է սահմանել ջրամատակարարման համար սանիտարական պաշտպանության գոտի՝ այսինքն ջրմուղի, աղբյուրի

հոգամասի վերստ ամբաստանության վրա թույլ չտալ կառուցել բը-
նախելի և մյուս տեսակի շէնքեր, թույլ չտալ ամեն մարդու անց-
նել այդ սահմանը. պարզ է, վոր անհրաժեշտ է նաև արդելել կեն-
դանիքներին աղբոսեղ պահելը. բացի աղբյուրից, անհրաժեշտ է սահ-
մանել սանիտարական պաշտպանության գոտի նաև ջրմուղու խո-
րովակներին ուղղութեամբ. պարզ է, վոր յեթե չսահմանվեն աղբյուրի
սանիտարական գոտիներ, խմելու ջուրը կարող է յենթարկվել
կեղտոտության (կղանքի, մեղի միջոցով) և ջուրը կարող է
դառնալ վորովայնատիֆի և պարատիֆերի բռնկման պատճառ:

Արտաքնոցներն անհրաժեշտ է պահել սանիտարական պա-
հանքների համաձայն, չարունակ հսկել արտաքնոցների մաքրու-
թյանը և պարբերաբար կատարել գեղինֆեկցիա. արտաքնոցների
գեղինֆեկցիան հանդիսանում է գլխավոր միջոցներից մեկը:
Սովորաբար, արտաքնոցները և աղբի արկղերի գեղինֆեկցիան
կատարվում է կրի կամ քլորակրի լուծույթով: Կրի լուծույթ
պատրաստելու համար վերցնում են մեկ գույլ ջրին 1 կիլո, կամ
յեթե ուղում են պատրաստել աղելի ուժեղ, յերկու կիլո աղած,
բաց չհանգած կիր (կրի վառարանից նոր գուրս յեկած կիր):
Աղելի ուժեղ միջոց է քլորակրի լուծույթը — մեկ գույլ ջրին կա-
րելի յե վերցնել նուրսպես 1 կամ յերկու կիլո քլորակիր: Թե՛
հասարակ կրից և թե՛ քլորակրից պատրաստված լուծույթն ան-
հրաժեշտ է գործածել նույն ուրը, վոչ մի գեպքում ուշ, այլևս
այդ լուծույթները կորցնում են իրենց գեղինֆեկցիոն հատկու-
թյունները: Այդ լուծույթները պարբերաբար պետք է լցնել
արտաքնոցները և աղբի արկղերը: Աչքի առաջ ունենալով, վոր
կենսամթերքները կարող են կեղտոտվել վորովայնատիֆի և պա-
րատիֆերի միկրոբներով կեղտոտ ձեռքերի, ճանձերի և այլ
պատճառներին շնորհիվ՝ անհրաժեշտ է բոլոր տեսակի սննդամթ-
երքները պահել համապատասխան սանիտարական պայմաննե-
րում: Կեղտոտ ձեռքերով սննդամթերքներին մոտենալ՝ նշանակում
է կեղտոտել և վարակման յենթարկել նրանց:

Այս կամ այն կենսամթերքը տեղադրելու ժամանակ ան-
հրաժեշտ է փոքրագույն նա ամեն կողմից ծածկված լինի: Վոչ մի
գեպքում, վոչ մի կենսամթերք չպետք է բաց վիճակում թողնել:
Ամեն անգամ ճանձը նստելով սննդամթերքի վրա, վարակում է
այդ մթերքը բազմաթիվ միկրոբներով: Ամեն մեկը պետք է լավ

հիշի, վոր ճանձի վրա միլիոնավոր միկրոբներ կան: Կաթը հա-
ղիսանում է տիֆի միկրոբների համար լավ միջավայր. նկատի
ունենալով այդ հանգամանքը, անհրաժեշտ է կաթը գործածե-
լուց առաջ յեռացնել: Վոչ մի գեպքում, վոչ վոք իրեն թույլ չը-
պետք է տա առանց սապոնի ձեռքերը լվանալու, ձեռք տալ սը-
նըղամթերքներին, կերակրվել կամ կերակրել մի ուրիշին.
միշտ պետք է հիշել, վոր վորովայնատիֆը, պարատիֆը, դը-
րանք կեղտոտ ձեռքերի հիվանդութեաններ են. յեթե խմելու
ջուրը կասկածելի յե (մաքուր չե աղբյուրը) և կարող է վտան-
դավոր լինել, անհրաժեշտ է խմելուց առաջ յեռացնել աղբյուրի
ջուրը: Միանգամայն պետք է հրաժարվել մի ամանի մեջ ուտե-
լուց. բոլոր տեսակի կանաչեղենը, բանջարեղենը և պտուղները
ուտելուց առաջ անհրաժեշտ է խնամքով լվանալ մաքուր ջրով,
կամ յեռացրած ջրով:

Ստամոքսա-աղիքային խանգարումների (լուծի) ժամանակ
անմիջապես պետք է դիմել բժշկին համապատասխան բժշկական
օգնութեան ստանալու համար:

Այս է այն սանիտարական միեմումը, վորը պարտաւոր է
կատարել ամեն մեկը: Սանիտարական միեմումը մի կողմից
պաշտպանում է ամեն մեկին հիվանդանալուց, մյուս կողմից
պահպանում է չրվապատի մարդկանց առողջութեանը: Սանիտա-
րական միեմումի մեջ պետք է մտցնել նաև պատվաստումը վո-
րովայնատիֆի և պարատիֆերի դեմ:

Վորովայնատիֆից և պարատիֆերից պաշտպանվելու համար
պատվաստումները յախագույն միջոցն են, պատվաստումների
աղբեկցութեանը բացատրվում է նրանով, վոր հիվանդ մարդն
առողջանալուց հետո ձեռք է բերում արյան մեջ վորովայնա-
տիֆի հակաթույններ:

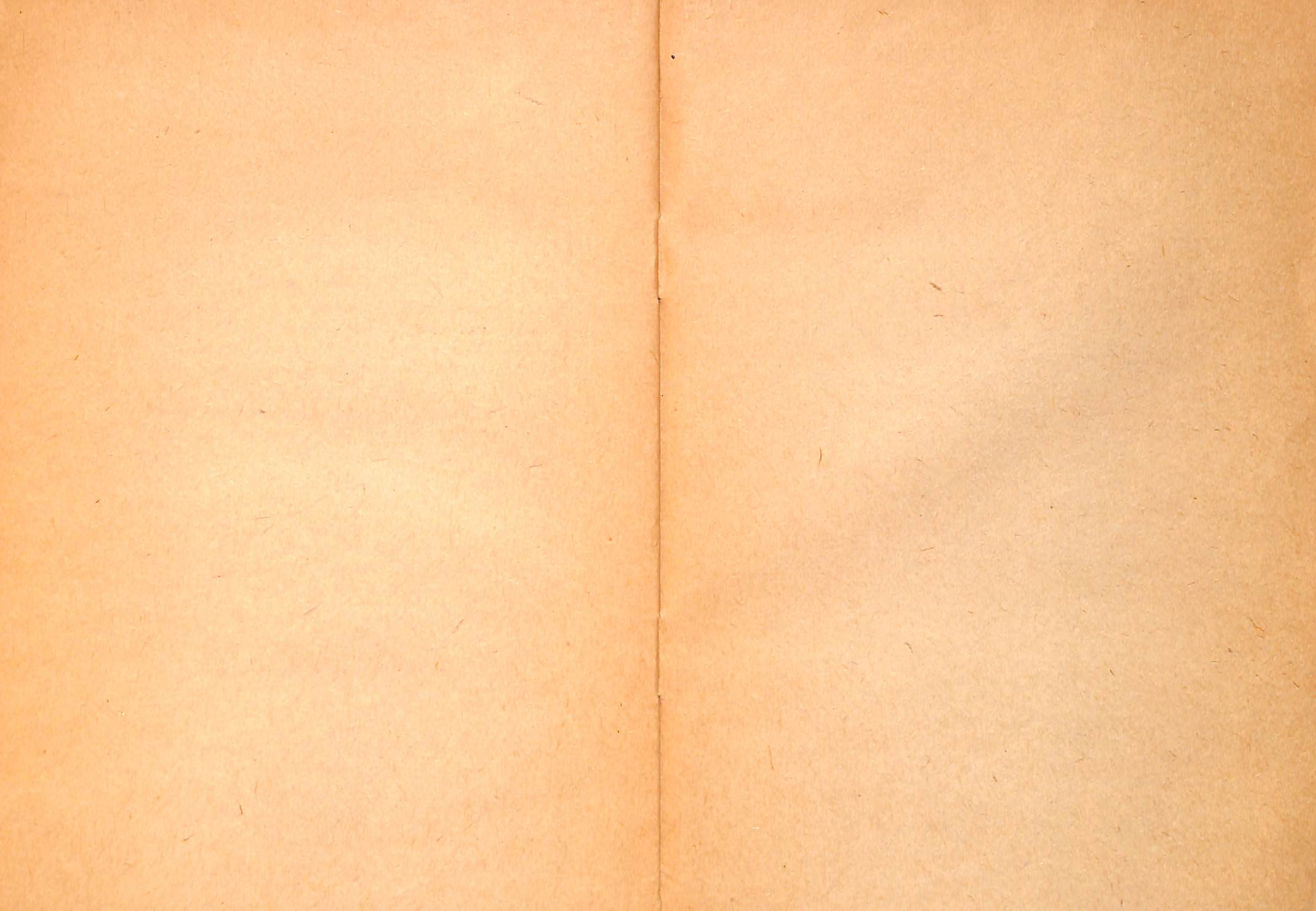
Գիտնականներն ապացուցել են, վոր յերբ մարդու մարմնի
մեջ տիֆի մեղքած միկրոբներ են մտցնում, մարդու արյան մեջ
առաջ են գալիս հակաթույններ: Այս նպատակով վերցնում են
վորոշ քանակութեամբ վորովայնատիֆի և պարատիֆի միկրո-
բներ, մտցնում են բարձր ջերմաստիճանի աղբեկցութեան տակ,
սպանված միկրոբները խառնում են աղաջրի մեջ (ֆիզիոլո-
գիական լուծույթ) յենթամաշկային սրովում են կատարում մարդ-
կանց 2-3 անգամ: Այս պատվաստումները լավ է կատարել մինչև

ամառը, այսինքն մինչև վերոլայնատիֆի «սեզոնը», քանի վր
վերոլայնատիֆը և պարատիֆերն ալիլի տարածված են լինում
ամառվա և աշնան ամիսներին: Պատվաստումները միայն թեթև
ցավ են պատճառում սրսկած տեղը, 6-10 ժամից հետո կաթոց և
յեղքեմն վրոշ մարդկանց ջերմաստճանը թեթև կերպով բարձ-
րանալ: Պատվաստումների նշանակութունը մեծ է: Պատվաստ-
վածներին մեջ հիվանդացում չախաղանց հազվադեպ դեպքումն
և նկատվում: Վերոլայնատիֆի և պարատիֆի դեմ պատվաստ-
ված մարդիկ պատվաստումից 8-12 ամիսների ընթացքում չեն
հիվանդանում այդ հիվանդությամբ:

Պատվաստի անհրաժեշտությունը պայցվում է այն մարդկանց
համար, վրոնք աշխատում են սննդարդյունաբերության գծով,
ջրմուղում, կոյուղում և աշխատանքի այն բնագավառում, վրտեղ
պայցվում է վերոլայնատիֆի կամ պարատիֆերի վտանգը:

Վերոլայնատիֆով և պարատիֆերով բոլոր հիվանդներին
սկտք է բուժել միայն հիվանդանոցում: Անհրաժեշտ է դիտակ-
ցել, վր հիվանդանոցում տիֆով հիվանդն ստանում է միանդա-
մայն լավ խնամք ու համապատասխան բուժում, միևնույն ժա-
մանակ, չնորհիվ հիվանդի մեկուսացման (հիվանդին հիվանդա-
նոցում տեղավորելը), նրա արտաթորությունները, կղանքը, մե-
ղը, չրջապտտի համար դառնում է անվտանգ: Պետք չե շտապել
դուրս գրվել հիվանդանոցից. վաղաժամ դուրս գրվելու դեպքում
հիվանդությունը կարող է կրկնվել: Ժամկետից շուտ (ստանց
բժշկի խորհրդի) դուրս գրվելու դեպքում, առողջացող հիվանդը
վտանգավոր է և վարակիչ չրջապտտի համար:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0273740

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ.

79

6575

Доцент А. Б. АЛЕКСАНИЯН

**БРЮШНОЙ ТИФ
И
ПАРАТИФЫ**

Изд. Сан. Просвет. отд. НКЗдрава Арм. ССР
ЕРЕВАН—1937